

Emma Fosslund Brattås

"Hvorfor er bevisstgjøring av personlig kompetanse viktig for å kunne skape gode relasjoner til barn i vanskelige livssituasjoner?«

"Why is awareness around personal competence essential for creating good relationships with children in challenging life situations?"

Bacheloroppgave i Sosialt arbeid

Veileder: Ingunn Fylkesnes

Juni 2022

Emma Fosslund Brattås

"Hvorfor er bevisstgjøring av personlig kompetanse viktig for å kunne skape gode relasjoner til barn i vanskelige livssituasjoner?«

"Why is awareness around personal competence essential for creating good relationships with children in challenging life situations?"

Bacheloroppgave i Sosialt arbeid
Veileder: Ingunn Fylkesnes
Juni 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Som profesjonsutøver kreves det at man innehar en viss kunnskap og kompetanse som er relevant innenfor sitt yrkesfelt. Dette gjelder også for sosialarbeidere, uavhengig av hvilket felt de jobber innenfor. Sosialarbeiderens samlede kompetanse er kompleks og sammensatt, og vi deler den ofte inn i tre ulike kompetanseformer: teoretisk kunnskap, yrkesspesifikke ferdigheter og personlig kompetanse. Den personlige kompetansen er individuell og personlig, og handler om hvem vi *er* som personer. Denne oppgaven søker å belyse hvorfor bevisstgjøring av personlige kompetanse er viktig for kunne å skape gode relasjoner til barn i vanskelige livssituasjoner. Det kan være utfordrende for sosialarbeideren å skape gode relasjoner til sårbare barn, og barna selv har naturligvis en egen forståelse av hva de verdsetter i relasjonen med sosialarbeideren. Sosialarbeiderens evne til refleksjon og bevissthet omkring egen personlig kompetanse kan ha mye å si for hvordan man møter barn i vanskelige livssituasjoner, og dermed også for relasjonen. Denne bevisstheten kan bidra til at barna føler seg respektert og verdifull, og at de blir behandlet som subjekter og kompetente aktører i eget liv. Dette kan bidra til at barnet og sosialarbeideren utvikler en relasjon basert på tillit og likeverdighet, til tross for asymmetrien som ligger til grunn. Den personlige kompetansen kan læres og utvikles gjennom hele livet, og utdanningsinstitusjonene kan være en viktig arena når det gjelder utvikling og bevisstgjøring av denne kompetansen.

Abstract

Being a professional worker requires you to have a certain level of knowledge and competence which is relevant in the field of work. This relates for social workers as well, no matter what field they work in. The social workers competence is complex and compound and is often divided into three forms of competence: theoretical knowledge, profession specific skills and personal competence. The personal competence is individual and personal and defines who we are as persons. This task drives to shine light on why raising awareness around personal competence is essential for creating good relationships with children in challenging life situations. Creating good relationships with vulnerable children may be challenging for the social worker, and naturally the children have an understanding of their own of what they appreciate in the relationship with the social worker. The social workers ability to self-reflect, and their consciousness relating to their own personal competence can be crucial for how we meet children in challenging circumstances and will therefore be crucial for the relationship. This consciousness can help children feel respected and valuable, and that they are treated as competent actors in their own life. This can help the child and the social worker form a bond based on trust and equality despite the asymmetry which obviously is there. Personal competence can be learned and improved throughout a lifetime, and the educational institutions can be an important arena for evolving and raising awareness for this competence.

Forord

Denne bacheloren er den avsluttende oppgaven på studiet sosialt arbeid ved NTNU. Store deler av studieløpet har vært preget av coronapandemien, og det har naturligvis påvirket både studiehverdagen og hverdagen generelt. Det har vært utfordrende på mange måter, og vi som studenter har måtte tilpasse oss en ny hverdag med begrenset sosial kontakt og digitalt undervisningsopplegg. Vi har likevel kommet oss i mål, og er nå klar for å ta fatt på nye og spennende utfordringer. Jeg ser frem imot å ta meg med all den kunnskapen jeg sitter igjen med etter dette utdanningsløpet, og anvende det i praksis.

Jeg vil takke veilederen min, Ingunn Fylkesnes, for god hjelp i prosessen med å skrive denne oppgaven. Tusen takk for motiverende ord, støtte og gode tips. Det har vært til stor hjelp, og jeg setter stor pris på den hjelpen jeg har fått.

Til slutt ønsker jeg å rette en stor takk til mamma og pappa som har vært viktige støttespillere gjennom hele utdanningsløpet, og særlig i denne avsluttende fasen med bacheloroppgaven.

Trondheim, juni 2022

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	5
1.1 Bakgrunn for valg av tema	5
1.2 Presentasjon av problemstilling og avgrensning	6
1.3 Den sosialfaglige relevansen.....	6
1.4 Definisjon av sentrale begrep.....	7
1.4.1 Personlig kompetanse.....	7
1.4.2 Bevisstgjøring av personlig kompetanse	7
1.4.3 Relasjoner	8
1.5 Oppgavens oppbygning	8
2.0 Metode	11
2.1 Litteratursøk som metode	11
2.2 Søkeprosessen.....	11
2.3 Kildekritikk	12
3.0 Teori	13
3.1 Hva kjennetegner en god relasjon?	13
3.2 Hvordan kan vi utvikle gode relasjoner?	14
3.3 Personlig kompetanse og relasjonskompetanse	15
3.4 To relasjoner i én relasjon	16
3.5 Relasjonsbygging med barn som brukere	16
4.0 Diskusjon	19
4.1 Relasjonsbygging med barn i vanskelige livssituasjoner – hva krever det av sosialarbeideren?	19
4.2 Bevissthet om egen personlig kompetanse – et verktøy i relasjonsbyggingen?	21
4.2.1 Å se barnet som et subjekt.....	23
4.3 Har utdanningsinstitusjonene ansvar når det gjelder læring og bevisstgjøring av personlig kompetanse?	25
5.0 Avslutning	29
5.1 Avsluttende refleksjoner	29
6.0 Litteraturliste	31

1.0 Innledning

Ifølge FOs yrkesetiske grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere har profesjonsutøverne som sitt samfunnsoppdrag å bistå mennesker som har behov for hjelp, for å sikre menneskeverdige levekår og livskvalitet (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 3). Når vi arbeider i et sosialt yrke, inngår vi i løpet av vårt yrkesliv i et stort antall møter med andre mennesker (Skau, 2018, s. 50). Når man gjennom sitt yrke inngår i slike menneskemøter, skapes det naturligvis relasjoner mellom profesjonsutøveren og brukeren. Alle individer inngår i mellommenneskelige relasjoner, men i denne sammenhengen tenker vi på relasjonsbegrepet i en profesjonell sammenheng. I sosialt arbeid har man hatt en lang tradisjon i å knytte arbeidsoppgavene tett opptil relasjonsbegrepet (Levin & Ellingsen, 2019, s. 112). For å kunne inngå i gode og hensiktsmessige relasjoner med brukerne, krever det at profesjonsutøveren innehar en viss kompetanse. Denne kompetansen er kompleks, og vi kan si at den samlede kompetansen profesjonsutøveren innehar er sammensatt av ulike typer kompetanser. I denne oppgaven skal jeg fokusere på den personlige kompetansen, og hvorfor det er viktig å reflektere og være bevisst denne formen for kompetanse for å kunne skape gode relasjoner til barn i vanskelige livssituasjoner.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Bakgrunnen for at jeg har valgt dette temaet i bacheloroppgaven min, bunnar i en forståelse av at gode relasjoner er avgjørende i alt arbeid som omhandler mennesker. I tillegg synes jeg det er et svært spennende tema, og min interesse omkring denne tematikken har spilt en vesentlig rolle når det gjelder valg av tema for denne oppgaven. Jeg synes det er interessant å se på hvilke elementer som er viktige for å bygge gode relasjoner, særlig knyttet til den personlige kompetansen som enhver sosialarbeider innehar. Jeg ønsker å undersøke nærmere hvorfor refleksjon og bevissthet omkring ens personlige kompetanse er viktig for relasjonsbyggingen, og hva dette krever av sosialarbeideren.

I tillegg ønsker jeg å trekke frem praksisperioden min på Barne- og ungdomspsykiatrisk avdeling ved Sykehuset Namsos høsten 2021 som en viktig bidragsyter når det gjelder valg av tema. Som nevnt, har jeg gjennom hele utdanningsforløpet vært interessert i relasjonens betydning for utøvelsen av sosialt arbeid, og praksisperioden ved BUP bidro i stor grad til å øke denne interessen. Gjennom praksisperioden fikk jeg et godt innblikk i relasjonens betydning i arbeidet med barn i vanskelige livssituasjoner, og jeg opplevde det som veldig

lærerikt å observere dette i praksis. Jeg observerte at de ansatte hadde ulike måter å møte pasientene og de pårørende på, noe som er naturlig med tanke på at vi alle er unike individer med ulike personlige egenskaper, holdninger og verdier. Den personlige kompetansens betydning for utviklingen av gode relasjoner fanget i stor grad min oppmerksomhet. I tillegg var det givende å samtale omkring denne tematikken med veilederen min og andre ansatte ved avdelingen. Min forforståelse av relasjonen som selve bærebjelken i sosialt arbeid ble i stor grad bekreftet gjennom praksisperioden, og jeg opplever det derfor meningsfylt å gå dypere inn i denne tematikken.

1.2 Presentasjon av problemstilling og avgrensning

I denne oppgaven skal jeg drøfte problemstillingen: *«Hvorfor er bevisstgjøring av personlig kompetanse viktig for å kunne skape gode relasjoner til barn i vanskelige livssituasjoner?»*.

Med «barn» mener jeg personer fra 0-18 år. Årsaken til at jeg har valgt å avgrense oppgaven til å omhandle barn fra 0-18 år, er i hovedsak knyttet til at jeg synes barn og unge er en interessant gruppe å undersøke. I tillegg fremgår det av problemstillingen at jeg har valgt å undersøke barn i vanskelige livssituasjoner, og jeg har tatt et bevisst valg om å ikke avgrense det til noe mer spesifikt. Vanskelige livssituasjoner kan innebære så mangt, og i denne oppgaven har jeg valgt barn i vanskelige livssituasjoner uavhengig av hvilke typer situasjoner de befinner seg i.

1.3 Den sosialfaglige relevansen

Relasjonens betydning har vært et sentralt og gjennomgående tema gjennom hele utdanningsforløpet, og det har vært et stort fokus på hvor viktig dette er innenfor sosialt arbeid. Med utgangspunkt i dette, anses relasjonsbygging og relasjonsarbeid som en sentral og viktig del av utøvelsen av sosialt arbeid, uavhengig av hvilket felt man jobber innenfor. Den personlige kompetansen har også vært sentral gjennom studiet. Skau (2018, s. 61) trekker frem at særlig i yrker der samspill mellom mennesker er viktig, er personlig kompetanse ofte avgjørende for hvor langt man vil kunne nå med sine teoretiske kunnskaper og yrkesspesifikke ferdigheter. I sosialt arbeid er det liten tvil om at samspill mellom mennesker er avgjørende for å kunne gjøre en god jobb, og derfor er bevissthet omkring personlig kompetanse høyst relevant for sosialt arbeid.

1.4 Definisjon av sentrale begrep

1.4.1 Personlig kompetanse

Som yrkesutøver forventes det at man innehar kunnskap og kompetanse innenfor sitt fagfelt. Dette betegnes ofte som faglig kompetanse. Greta Marie Skau bruker selve kompetansebegrepet som et samlebegrep for kvalifikasjoner vi trenger i møtet med alle livets oppgaver, og at profesjonell kompetanse da består av nødvendige og hensiktsmessige kvalifikasjoner i utøvelsen av et yrke (Skau, 2018, s. 57). Skau deler kompetansebegrepet, slik hun forstår det, inn i tre ulike deler: teoretisk kunnskap, yrkesspesifikke ferdigheter og personlig kompetanse. Teoretisk kunnskap består av såkalte faktakunnskaper og allmenn, forskningsbasert viten (Skau, 2018, ss. 58-59). Yrkesspesifikke ferdigheter omfatter praktiske ferdigheter, teknikker og metoder som særpreger bestemte yrker, og som vi bruker i utøvelsen av dem.

I motsetning til den teoretiske kunnskapen og de yrkesspesifikke ferdighetene, er den personlige kompetansen mer individuell og personlig. Ifølge Skau handler personlig kompetanse om hvem vi *er* som personer, både overfor oss selv og i vårt samspill med andre (Skau, 2018, s. 60). Den personlige kompetansen er en unik kombinasjon av menneskelige kvaliteter, egenskaper, holdninger og ferdigheter som vi mer eller mindre intuitivt tilpasser ulike profesjonelle sammenhenger (Skau, 2018, s. 61). Skau legger stor vekt på betydningen av profesjonsutøverenes personlige kompetanse i det arbeidet man utøver. Hun skriver at i alle yrker der samspill mellom mennesker er viktig, er personlig kompetanse en nødvendig og avgjørende del av den samlede profesjonelle kompetansen (Skau, 2018, s. 54). Videre skriver hun at den personlige kompetansen er avgjørende for kvaliteten på vårt arbeid og for våre relasjoner.

1.4.2 Bevisstgjøring av personlig kompetanse

Ifølge Skau er personlig kompetanse den kompetansen det tar lengst tid å utvikle (Skau, 2018, s. 60). Vi kan utvikle vår personlige kompetanse gjennom hele livet, men for å være i stand til det er bevissthet et sentralt nøkkelbegrep. Skau skriver at personlig bevisstgjøring skjer ved at vi legger merke til hva vi selv gjør, hvordan vi reagerer i ulike situasjoner, og hvilke tilbakemeldinger – verbale og nonverbale – vi får fra andre (Skau, 2018, s. 169). Det skjer ved at vi reflekterer over erfaringer og tilbakemeldinger, alene og sammen med andre. I denne oppgaven handler altså bevisstgjøring av personlig kompetanse om å ha et bevisst forhold til

sin personlige kompetanse som yrkesutøver, ved å være i stand til å reflektere omkring hva den innebærer og hvordan den kan utvikles. Damsgaard trekker frem at en viktig del av det å være sosialarbeider handler om evnen til å inngå i menneskemøter som gir andre en vekstmulighet, og som ikke krenker eller fratrukker noen deres verdighet (Damsgaard, 2021, s. 50). Dette understreker viktigheten av bevissthet omkring ens personlige kompetanse i møte med andre mennesker, slik at man kan legge til rette for gode relasjoner i hjelpeprosessen.

1.4.3 Relasjoner

Som nevnt innledningsvis, blir relasjonens betydning i stor grad vektlagt som et viktig element innenfor sosialt arbeid. I denne sammenhengen blir relasjonsbegrepet brukt til å beskrive interaksjonen mellom sosialarbeideren og brukeren, altså i en profesjonell sammenheng. Røkenes og Hanssen skriver at relasjonen er viktigere enn det som blir sagt og gjort (Røkenes & Hanssen, 2015, s. 178). Videre skriver de at fagpersonens viktigste oppgave er å forholde seg slik at han eller hun fremmer læring, utvikling, bevisstgjøring, frigjøring, vekst, mestring eller bedret funksjon hos den andre, og da er relasjonen helt avgjørende (Røkenes & Hanssen, 2015, s. 19). Kvaliteten på relasjonen mellom sosialarbeideren og brukeren har altså innvirkning på selve hjelpeprosessen. Levin og Ellingsen skriver at relasjoner kan være noe man jobber *i*, *med* og *gjennom* (Levin & Ellingsen, 2019, s. 112). De skriver at sosialt arbeid foregår *i* relasjoner, fordi vi alle inngår i en sosial sammenheng, og at vi jobber *med* relasjoner når vi søker å forstå og bidra til endring i brukerens relasjon til andre i sine omgivelser (Levin & Ellingsen, 2019, s. 112). I denne oppgaven brukes relasjonsbegrepet for å beskrive relasjonen mellom sosialarbeider og bruker, altså en relasjon man jobber *gjennom*. Vi jobber *gjennom* relasjoner fordi relasjonen mellom sosialarbeider og bruker har betydning for opplevelsen av kontakten og hvordan arbeidet arter seg (Levin & Ellingsen, 2019, ss. 112-113).

1.5 Oppgavens oppbygning

Oppgaven består av totalt 6 kapitler, inkludert innledningskapittel og litteraturliste. I kapittel 2 presenteres metoden som har blitt brukt i denne oppgaven, i tillegg til en beskrivelse av hvordan søkeprosessen har foregått. Videre i kapittel 2 retter jeg et kritisk blikk på den valgte litteraturen. I kapittel 3 presenteres relevant teori og litteratur jeg har valgt ut i henhold til oppgavens tema og problemstilling. I kapittel 4 drøftes problemstillingen ved bruk av den litteraturen jeg fant gjennom mine søk, samt fagbøker og annen relevant litteratur. I

avslutningskapitlet trekkes de viktigste elementene i drøftingskapitlet frem, og jeg avslutter oppgaven med noen siste refleksjoner knyttet til tema. Avslutningsvis presenteres en oversikt over anvendte kilder i en systematisk kildehenvisning.

2.0 Metode

En metode kan anses som et redskap som anvendes når vi ønsker å undersøke noe. Dalland skriver at metoden hjelper oss til å samle inn data, det vil si den informasjonen vi trenger til undersøkelsen vår (Dalland, 2018, s. 52). I denne oppgaven har jeg brukt litteratursøk som metode for å innhente relevant litteratur for å besvare problemstillingen min. Oppgaven er altså basert på allerede eksisterende litteratur om den valgte tematikken. Vi skal nå se nærmere på hva litteratursøk som metode innebærer, og hvordan jeg har anvendt metoden i denne oppgaven.

2.1 Litteratursøk som metode

Litteratursøk som metode innebærer at man gjennomfører systematiske søk med det mål å finne relevant litteratur for å besvare problemstillingen. Søkene gjøres på ulike databaser, og gjennomføres ved bruk av utvalgte søkeord i henhold til oppgavens tema og problemstilling. I denne metoden søker man altså etter allerede eksisterende litteratur, og anvender den valgte litteraturen i prosessen med å besvare oppgavens problemstilling.

2.2 Søkeprosessen

Jeg gjennomførte systematiske litteratursøk i databasene Oria, Idunn og Google Scholar. Litteratursøket ble gjennomført med utgangspunkt i en liste over ord jeg utarbeidet tidlig i prosessen, som jeg mente var relevante for å finne gode treff. Når jeg gjennomførte søk i Oria søkte jeg både i NTNUs universitetsbibliotek og i Norske fagbibliotek. Søkeordene jeg brukte mest var «personlig kompetanse», «relasjonskompetanse», «personlig egnethet», «bevisstgjøring» og «barn». I tillegg gjennomførte jeg søk på engelsk, i hovedsak ved bruk av søkeordene «partnership», «collaboration» og «children». Søkeordene ble enten brukt alene eller i kombinasjon med hverandre. Dersom jeg fikk mange treff på et søk, begrenset jeg søket til forskning fra år 2010 til 2022. Jeg har også gjennomført søk med andre søkeord, men det er de nevnte søkeordene som har gitt meg de beste treffene i henhold til oppgavens tema og problemstilling. Både i forkant av og underveis i skriveprosessen har jeg også gjennomført enklere søk etter behov, i tillegg til at jeg har sett på tidligere bachelor- og masteroppgaver med noe av den samme tematikken for å hente inspirasjon til eventuelle kilder.

Da jeg søkte etter litteratur, leste jeg overskriftene på de ulike treffene for å skaffe meg en oversikt og for å se om noe kunne være relevant for min oppgave. Dersom jeg så at noe kunne

være av interesse, leste jeg sammendragene for å undersøke nærmere. Slik valgte jeg ut den litteraturen jeg anså var best for å kunne besvare problemstillingen. I tillegg fikk jeg gode tips om litteratur fra veilederen min. Jeg har også valgt ut en rekke fagbøker som jeg anser som relevante i henhold til oppgavens tema og problemstilling.

2.3 Kildekritikk

Jeg fant ikke veldig mange vitenskapelige artikler som var relevante for oppgaven når jeg gjennomførte søk i de ulike databasene, til tross for at jeg brukte mye tid på det. Likevel synes jeg at de vitenskapelige artiklene jeg fant, og har valgt å bruke i denne oppgaven er gode, og at de er relevante for å kunne svare på problemstillingen. I tillegg til de vitenskapelige artiklene som brukes for å besvare problemstillingen, supplerer jeg med diverse fagbøker og annen relevant litteratur. Det eksisterer mange fagbøker som omhandler denne tematikken, og det har jeg fått god nytte av i denne oppgaven.

3.0 Teori

I denne delen av oppgaven skal jeg presentere relevant teori og litteratur i henhold til oppgavens tema og problemstilling. Jeg har valgt å ta utgangspunkt i et relasjonelt perspektiv, noe som innebærer at fokuset ligger på relasjonen mellom sosialarbeideren og brukeren, og videre hvordan sosialarbeiderens personlige kompetanse bidrar i inn i relasjonsbyggingen.

3.1 Hva kjennetegner en god relasjon?

Hva som kjennetegner en god relasjon, vil variere fra person til person og avhenger av hvilken situasjon det er snakk om. Skau skriver at personer vil vektlegge ulike ting når de skal beskrive hva de opplever som konstruktivt og meningsfylt i en relasjon (Skau, 2018, s. 34). Likevel finner vi noen fellestrekk når det gjelder hva som kjennetegner en god relasjon. Ifølge Skau er tillit grunnleggende i relasjoner mennesker imellom (Skau, 2018, s. 35). I denne sammenhengen, hvor vi snakker om en profesjonell relasjon mellom sosialarbeider og bruker, er brukers tillit til sosialarbeideren som medhjelper sentral for utviklingen av en god og hensiktsmessig relasjon, hvor målet er å hjelpe brukeren med de utfordringene vedkommende måtte stå i. Kvaliteten på relasjonen er altså av betydning for hvordan hjelpeprosessen utvikler seg.

Røkenes og Hanssen skriver at en god relasjon hviler på en samhandlingsprosess som skaper tillit, trygghet og en opplevelse av troverdighet og tilknytning (Røkenes & Hanssen, 2015, s. 27). Dette understreker at relasjonen mellom sosialarbeider og klient utvikles i samhandlingen mellom dem, ved at de inngår i et slags samarbeid som en del av hjelpeprosessen. I stedet for å si at vi arbeider med brukere, pasienter og klienter, er det i mange sammenhenger mer fruktbart å legge vekt på at vi *samarbeider* med dem (Røkenes & Hanssen, 2015, s. 11). Det foregår en samhandling mellom sosialarbeideren og brukeren, og det er i denne samhandlingen at relasjonen utvikles og at hjelpeprosessen foregår. Røkenes og Hassen skriver at dersom en fagperson kan legge til rette for en prosess som medfører at den andre opplever at den blir møtt og forstått, har man et solid grunnlag for de handlingene fagpersonen gjør overfor den andre (Røkenes & Hanssen, 2015, s. 18).

Røkenes og Hansen skriver videre at det en fagperson sier og gjør, blir fortolket ut fra hvilken relasjon den andre har til denne fagpersonen (Røkenes & Hanssen, 2015, s. 178). I en trygg relasjon mellom en bruker og en fagperson kan fagpersonens eventuelle kritiske kommentarer

til brukerens atferd bli tatt godt imot og vurdert som omtanke og hjelp (Røkenes & Hanssen, 2015, s. 178). Hvis relasjonen ikke er så god, kan de samme kommentarene bli oppfattet som sarkasme og avvisning. Dette sier noe om hvilken betydning relasjonen har for hvordan hjelpeprosessen utvikler seg, og i hvilken grad den er hensiktsmessig for å bedre brukerens livssituasjon.

3.2 Hvordan kan vi utvikle gode relasjoner?

Røkenes og Hanssen trekker frem tre forhold som har særlig betydning for å utvikle en god relasjon: væremåte, empati og annerkjennelse (Røkenes & Hanssen, 2015, s. 180). De skriver at en del av det å være profesjonell er å vurdere om væremåten og stilen vår er til hinder for eller fremmer en god relasjonsutvikling (Røkenes & Hanssen, 2015, s. 180). De vektlegger med andre ord refleksjon omkring egen væremåte som en viktig del av det å utvikle gode relasjoner til sine klienter. Det andre elementet som trekkes fram, empati, betyr innfølelse, og det innebærer å leve seg inn i en annens indre, subjektive opplevelser både innholdsmessig og affektivt (Røkenes & Hanssen, 2015, s. 181). Det siste elementet, annerkjennelse, handler om at vi bekrefter, validerer og anerkjenner den andres selvopplevelser, og dersom vi ikke gjør det risikerer vi at vedkommende sitter igjen med en opplevelse av å være skamfull, skyldig og full av feil (Røkenes & Hanssen, 2015, s. 190).

FOs yrkesetiske grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere vektlegger også profesjonsutøverens ansvar når det gjelder relasjonsbygging. I Grunnlagsdokumentet står det at som den profesjonelle part i relasjonen, må profesjonsutøveren ha et bevisst forhold til egen væremåte, motiver og verdier, og hvordan disse påvirker dem man møter (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 8). Den profesjonelle relasjonen er mellom profesjonsutøveren og brukeren, men det er profesjonsutøverens ansvar med utgangspunkt i den kunnskapen og kompetansen man innehar, å reflektere omkring faktorer som virker inn og hva som påvirker relasjonen mellom dem. Det er den profesjonelles ansvar å legge til rette for- og sørge for at brukeren får et positivt møte med profesjonsutøveren og hjelpeapparatet generelt.

3.3 Personlig kompetanse og relasjonskompetanse

Skau beskriver at personlig kompetanse er en sammensatt kvalitativ dimensjon som ikke uten videre lar seg måle, telle eller veie (Skau, 2018, s. 54). Sammenlignet med teoretisk kunnskap og yrkesspesifikke ferdigheter som til en viss grad kan måles, er det mer utfordrende med den personlige kompetansen. Likevel regnes den personlige kompetansen som en viktig del av den samlede kompetansen hos profesjonsutøvere. I tillegg til at personlig kompetanse handler om hvilke egenskaper og kvaliteter profesjonsutøvere innehar, handler det også om hvem vi lar andre få være i møtet med oss, og om hva vi har å gi på et mellommenneskelig plan (Skau, 2018, s. 60). Dette tilsier at den personlige kompetansen har betydning for relasjonen mellom profesjonsutøveren og brukeren, og hvordan denne utvikler seg. Kleppe skriver at å arbeide gjennom relasjoner forutsetter at sosialarbeideren har ferdigheter som bidrar til å utvikle en relasjon til sine brukere (Kleppe, 2019, s. 148). Disse ferdighetene inngår i det Skau betegner som den personlige kompetansen.

Røkenes og Hanssen vektlegger relasjonskompetanse som en viktig del av den faglige kompetansen, og dette kan ses på som en del av den personlige kompetansen. De skriver at relasjonskompetanse dreier seg om å forstå og samhandle med de menneskene vi møter i yrkessammenheng på en god og hensiktsmessig måte (Røkenes & Hanssen, 2015, ss. 9-10). En relasjonskompetent fagperson kommuniserer på en måte som gir mening, som ivaretar den overordnede hensikten med samhandlingen, og som ikke krenker den andre parten (Røkenes & Hanssen, 2015, s. 10). Relasjonskompetanse handler blant annet om å kjenne seg selv, å forstå den andres opplevelse og å forstå hva som skjer i samspillet med den andre (Røkenes & Hanssen, 2015, s. 11). For å skape en god relasjon, trekker Røkenes og Hanssen frem viktigheten av å møte den andre som et subjekt – et selvstendig, handlende individ – og vise respekt for den andres integritet og rett til selvbestemmelse. Videre skriver de at relasjonskompetanse også innebærer bevissthet om egne verdier og holdninger, samt bevissthet omkring hvilken betydning personlig væremåte og egne erfaringer har for måten du går inn i en yrkesrolle på (Røkenes & Hanssen, 2015, s. 71). Dette tilsier at det er avgjørende at profesjonsutøveren evner å rette blikket innover og reflektere omkring seg selv og sin væremåte, slik at man har en forståelse av hva man selv bringer inn i relasjonen med brukeren og hvordan dette påvirker forholdet dem imellom.

3.4 To relasjoner i én relasjon

Eide og Oltedal skriver at relasjonen mellom sosialarbeider og bruker er en særegen relasjon, og den er preget av asymmetri (Eide & Oltedal, 2019, s. 89). Videre skriver de at denne asymmetrien innebærer blant annet at sosialarbeider og bruker har ulik inngang til relasjonen, fordi brukers inngang er knyttet til egen livssituasjon, mens sosialarbeiderens er knyttet til fagutøvelsen. Dette kan påvirke relasjonen og hvordan den utvikler seg i hjelpeprosessen. Med utgangspunkt i dette, er det også naturlig at sosialarbeideren og brukeren har ulike syn på relasjonen, og at de ikke nødvendigvis deler den samme opplevelsen. Levin og Ellingsen skriver at det er viktig å være oppmerksom på at relasjonsbegrepet ofte brukes uten at vi tenker over at oppfatningen av relasjonen kan variere fra person til person. (Levin & Ellingsen, 2019, s. 116).

Den tyske filosofen Georg Simmel (1908/1923) påpeker at i én relasjon er det snakk om to relasjoner mellom to mennesker (Levin & Ellingsen, 2019, s. 116). Som vi var inne på, så har sosialarbeider og bruker ulik inngang til relasjonen, og de kan også ha ulik opplevelse av relasjonen. Derfor kan det være nyttig å tenke at én relasjon i utgangspunktet består av to relasjoner, og dermed også sannsynligvis to ulike opplevelser av relasjonen. Levin og Ellingsen skriver at vi har lett for å tilskrive andre den samme oppfatningen av relasjonen som vi selv har (Levin & Ellingsen, 2019, s. 117). Det innebærer at dersom sosialarbeideren oppfatter relasjonen som god så tenker vedkommende automatisk at brukeren opplever det samme. Slik er det ikke nødvendigvis. Videre skriver Levin og Ellingsen at sosialarbeiderens opplevelse av sin relasjon til brukeren lett kan overskygge oppmerksomheten på hvordan brukeren opplever sin relasjon til sosialarbeideren. Det å være klar over at den andre kan se situasjonen annerledes, er første skritt for å oppnå en sensitivitet for den andres opplevelse (Levin & Ellingsen, 2019, s. 117).

3.5 Relasjonsbygging med barn som brukere

Øvreeide skriver at barn i vanskelige livssituasjoner er som oftest barn i underskuddsposisjoner (Øvreeide, 2009, s. 50). Disse barna befinner seg i svært sårbare situasjoner, noe som naturligvis kan skape utfordringer for relasjonsbyggingen mellom barnet og profesjonsutøveren. Eide & Eide vektlegger i stor grad at ethvert barn er unikt, og at det derfor ikke kan gis noen entydig oppskrift på hvordan man best kan kommunisere med barn og unge (Eide&Eide, 2011, s. 358). Tross dette, eksisterer det en rekke ulike metoder når det

gjelder hvordan man kan skape gode relasjoner til barn. Å opparbeide tillit trekkes frem som den viktigste faktoren i de aller fleste metoder, i tillegg er trygghet et viktig stikkord.

Eide & Eide skriver at barn ofte føler usikkerhet, og at de ikke uten videre vil åpne seg for fremmede (Eide&Eide, 2011, s. 359). For barn som befinner seg i vanskelige livssituasjoner kan det være utfordrende å åpne seg for en fremmed, slik som en sosialarbeider kan være. Særlig for barn med tilknytningsforstyrrelser vil det være utfordrende, og det kan gjøre relasjonsbyggingen krevende og utfordrende for sosialarbeideren. Eide & Eide skriver at det kan by på store utfordringer for hjelperen å forholde seg til barn med tilknytningsproblemer (Eide&Eide, 2011, s. 359). Øvreeide skriver at i enkelte situasjoner kan det handle om at barnet ikke makter å etablere kontakt med voksne i det hele tatt, fordi ingen har klart å bygge opp tilstrekkelig trygghet rundt barnet (Øvreeide, 2009, s. 28). Dette er et viktig element å trekke frem når det gjelder arbeidet med å skape gode relasjoner til barn i vanskelig livssituasjoner, og det er viktig at sosialarbeideren har en bevissthet rundt dette.

Eide & Eide skriver at i møter med barn i vanskelige livssituasjoner, kreves det ofte at sosialarbeideren prøver seg frem med forskjellige metoder for å skape en god relasjon til barnet (Eide&Eide, 2011, s. 359). Videre skriver de at det å la barnet gjøre noe det er naturlig interessert i, kan være en fin måte å skape kontakt på (Eide&Eide, 2011, s. 360). Eksempelvis kan man bruke lek, sang eller teater, slik at man kan skape kontakt med barnet og dermed påbegynne relasjonsbyggingen. Fordi ord og språk ikke har samme mening for barn som for voksne, kan det være nødvendig å bruke hjelpemidler slik at barnet får hjelp til å uttrykke seg og sine følelser på måter som er naturlig for den aldersfasen de er i (Eide&Eide, 2011, s. 361). Det er altså ulikt hvordan sosialarbeideren skal tilnærme seg barn sammenlignet med voksne når det gjelder å skape en god relasjon. Til tross for at dette kan oppleves som krevende for sosialarbeideren, er det avgjørende for å kunne hjelpe barnet på best mulig måte.

4.0 Diskusjon

I denne delen av oppgaven skal jeg drøfte problemstillingen «*Hvorfor er bevisstgjøring av personlig kompetanse viktig for å kunne skape gode relasjoner til barn i vanskelige livssituasjoner?*». Jeg skal gå nærmere inn på hva relasjonsbygging med barn i vanskelige livssituasjoner krever av sosialarbeideren, og på hvilken måte bevisstgjøring av personlig kompetanse kan være et verktøy i relasjonsbyggingen. Avslutningsvis drøftes utdanningsinstitusjonenes ansvar når det gjelder bevisstgjøring og utvikling av personlig kompetanse. Problemstillingen drøftes ved bruk den litteraturen jeg fant gjennom mine søk, samt annen relevant litteratur og fagbøker.

4.1 Relasjonsbygging med barn i vanskelige livssituasjoner – hva krever det av sosialarbeideren?

Som nevnt i teorikapitlet, kan det være utfordrende å skape gode relasjoner til barn i vanskelige livssituasjoner, og at dette arbeidet forutsetter at sosialarbeideren evner å anvende ulike metoder i relasjonsbyggingen. I tillegg er det viktig at sosialarbeideren har kunnskap om hva barna selv verdsetter i en relasjon. Når det gjelder hva barna selv verdsetter i en relasjon, varierer det naturlig nok i stor grad. Jeg har valgt ut noen elementer ved relasjonen som viser seg å være viktig for barna, og disse skal jeg se nærmere på nå og drøfte hva dette krever av sosialarbeideren som profesjonsutøver.

I artikkelen «Kjærlighet – en anerkjennelsesrelasjon i arbeid med utsatt ungdom» tar Thrana utgangspunkt i kjærlighetsbegrepet, og dets betydning i relasjonen mellom ungdommen og profesjonsutøveren. Det fremgår av artikkelen at kjærlighet i relasjonen er noe ungdommene setter pris på. Thrana skriver at det kan være utfordrende for profesjonsutøveren å vite hva kjærlighetsbegrepet innebærer, fordi det ofte ikke avklares hvilket kjærlighetsbegrep som legges til grunn når kjærlighet blir fremmet som viktig i relasjonen (Thrana, 2014, s. 6). Med utgangspunkt i artikkelen, forstår jeg det slik at kjærlighet i relasjonen kan sees på som en del av det å møte barn med respekt og medfølelse, uavhengig av hvilken livssituasjon de befinner seg i og hvilken atferd de viser. I artikkelen trekkes respekt og medfølelse frem som viktige elementer i relasjonen av barna selv. Dersom man som sosialarbeider skal være i stand til å vise respekt overfor barna, krever det at man er bevisst sine egne verdier og holdninger, samt sin væremåte. Det krever at man er i stand til å reflektere over disse forholdene, og hvilken innvirkning det vil ha på relasjonen til barnet. I artikkelen «Bevisstgjøring av personlig

kompetanse – hvorfor bevisstgjøring av personlig kompetanse bør prioriteres i de sosialfaglige utdanningene» skriver Delås at dersom man ikke er bevisst de verdier og holdninger som styrer våre praktiske handlinger, kan egne følelser og erfaringer påvirke mer enn faglig kunnskap og forståelse (Delås, 2011, s. 85).

I likhet med Thrana's artikkel, viser funnene i artikkelen «Partnerships with children in child welfare: The importance of trust and pedagogical support» at respekt overfor barna verdsettes i relasjonen (Husby, Slettebø, & Juul, 2018). I denne artikkelen brukes begrepet «careful listener», og flere av barna vektlegger den profesjonelles evne til å lytte aktivt som et viktig element for å kunne skape en god relasjon (Husby, Slettebø, & Juul, 2018, s. 9). Slik jeg forstår det, kan det å være en «careful listener» bidra til at barna føler seg respektert ved at de føler de seg hørt og forstått. Jeg tolker det slik at barna ser på dette som en form for omsorg fra profesjonsutøveren, og dermed kan vi knytte også dette opp mot kjærlighetsbegrepet.

Thrana trekker i tillegg frem viktigheten av at den profesjonelle viser at man «tåler» barnet, og at man evner å stå i utfordrende situasjoner sammen med det (Thrana, 2014, s. 11). Å vise tålmodighet og bruke tid på å bli kjent med barnet gir muligheter for en dypere forståelse av det. Husby, Slettebø og Juul trekker også frem dette som et viktig element, og skriver at barna setter pris på at den profesjonelle evner å se når de er opprørte for eksempel (Husby, Slettebø, & Juul, 2018, s. 12). Å kjenne barnet på et dypere nivå vil naturlig nok gjøre det enklere for sosialarbeideren å tolke barnets signaler, men det kan også utfordre profesjonsutøveren. Thrana skriver at det å komme nært innpå menneskers liv og livskamp, vil alltid utfordre profesjonaliteten til den enkelte fagarbeider (Thrana, 2014, s. 14). Videre skriver hun at først og fremst utfordres den enkelte profesjonsutøver i møte med ungdommen med å inngå i nære relasjoner der man viser kjærlighet både gjennom fysisk bekræftelse, emosjonell nærhet til ungdommene og det å stå i utholdende relasjoner som viser at man holder ut med ungdommen uavhengig av ungdommens atferd (Thrana, 2014). Det krever at sosialarbeideren kjenner seg selv og sine egne følelser godt, slik at man evner å stå i de relasjonene man går inn i.

Felles for artiklene er at barna trekker fram viktigheten av at sosialarbeideren deler noe fra sitt eget liv, og bidrar med noe inn i relasjonen. Ifølge Thrana er det viktig at barna blir møtt på det emosjonelle plan, men det er også viktig at de ansatte viser sine følelser ovenfor dem (Thrana, 2014, s. 13). Dette krever igjen at sosialarbeideren har et bevisst forhold til sine egne følelser og erfaringer, slik at man kan være i stand til å dele og gi av seg selv. Vi kan se på det

som en form for gjensidighet, hvor både barnet og sosialarbeideren deler av seg selv. Delås skriver at det å møte barn og unge som lever og lider i vanskelige livssituasjoner, stiller oss overfor personlige utfordringer (Delås, 2011, s. 85). Jeg tenker at det å dele noe fra sitt eget liv kan stille profesjonsutøveren overfor personlige utfordringer, med tanke på hva man ønsker/klarer å dele. På bakgrunn av dette er det viktig at sosialarbeideren reflekterer over sin egen fortid og de erfaringene man bærer med seg, slik at man på best mulig måte kan balansere mellom det å være profesjonell og det gi av seg selv til relasjonen.

Det ser ut til at den viktigste byggesteinen i en hjelperelasjon, i bunn og grunn handler om å barnet opplever en tillitsfull relasjon til sosialarbeideren (Husby, Slettebø, & Juul, 2018, s. 15). Ut fra funnene i de ulike artiklene tolker jeg det slik at dersom man blant annet viser respekt for barna, gir dem tid og evner å gi av seg selv i relasjonen, så vil man legge til rette for at barna føler tillit til profesjonsutøveren. Lykkes man med dette, kan det føre til at barna føler omsorg og kjærlighet fra profesjonsutøveren, noe som vil være hensiktsmessig for relasjonen. På denne måten tror jeg at kjærlighetsbegrepet får en naturlig plass i relasjonen, til tross for at det kan være utfordrende å definere hva begrepet *egentlig* innebærer. Dette vil, som vi har vært inne på, kreve mye av sosialarbeideren, men det er en viktig del av rollen som profesjonsutøver. Grunnlagsdokumentet understreker at helse- og sosialfaglig arbeid må baseres på tillit mellom profesjonsutøveren og brukeren (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 5). Det er derfor viktig at profesjonsutøveren legger til rette for at man oppnår en relasjon basert på tillit.

4.2 Bevissthet om egen personlig kompetanse – et verktøy i relasjonsbyggingen?

Ifølge Delås er bevisstgjøring en prosess der vi gjennom selvrefleksjon får selvinnsett (Delås, 2011, s. 84). Bevisstgjøring og refleksjon henger med andre ord tett sammen. Det handler om å bli kjent med egne verdier, holdninger, forutsetninger og livshistorie (Delås, 2011, s. 84). Med utgangspunkt i dette, vil det være vesentlig å rette blikket innover for å reflektere omkring sin personlige kompetanse og få et bevisst forhold til det. Min tanke er at dersom man er bevisst sin personlige kompetanse og evner å reflektere omkring den, så kan man i større grad være i stand til å møte barna på en god måte og opptre på en måte i relasjonen som barna verdsetter. Jeg skal nå drøfte i hvilken grad bevissthet om egen personlig kompetanse kan fungere som et verktøy i relasjonsbyggingen med barn i vanskelige livssituasjoner.

Delås presenterer en rekke gode refleksjoner omkring personlig kompetanse, og om hvor viktig det er å reflektere omkring denne kompetansen. Hun skriver at det å reflektere handler om å arbeide med handlinger vi gjør og tanker vi tenker (Delås, 2011, s. 84). Det handler om å vende blikket innover og reflektere over hva man bærer med seg inn i møte og hvilken betydning det kan ha for relasjonen til barnet. Delås skriver at bevisstgjøring av egne verdier og holdninger gir muligheter til å se teoriens nytte, sannhetsgehalt og konsekvenser, og at dette gir faglig trygghet (Delås, 2011, s. 82). I tillegg skriver hun at bevisstgjøring av de forutsetningene vi arbeider ut fra setter oss i stand til å erkjenne egen væremåte i møte med andre, og at dette gir personlig trygghet (Delås, 2011, s. 82). Bevissthet om egen personlig kompetanse kan altså bidra til å ruste profesjonsutøveren, i tillegg kan bidra til at man i større grad har kompetanse om hvordan man skal være i de ulike situasjonene man møter i praksis. Hun vektlegger at dette har betydning for hvordan vi møter mennesker, og dermed også for relasjonene vi inngår i. Det kan tenkes at man ved å omfavne denne bevisstheten i større grad lykkes med å inngå i gode relasjoner til barn i vanskelige livssituasjoner, og at man på denne måten evner å hjelpe disse barna på best mulig måte.

Levin og Ellingsen vektlegger også betydningen av å ha kunnskap om hva som påvirker relasjonen mellom sosialarbeideren og brukeren. Etersom sosialarbeidere jobber i, med og gjennom relasjoner, er relasjonskompetanse nødvendig. Vi trenger kunnskap om forhold som påvirker relasjoner for å forstå hvordan vi best kan bidra til en god arbeidsrelasjon mellom sosialarbeider og bruker (Levin & Ellingsen, 2019, s. 123). Levin og Ellingsen skriver at når en relasjon oppleves som problematisk og vanskelig, tilskrives årsaken ofte «den andre», uten at vi ser vår egen rolle og påvirkningskraft i relasjonen (Levin & Ellingsen, 2019, s. 123). Det gjør at en viktig del av relasjonskompetansen innebærer å ha et kritisk blikk på oss selv, vårt menneskesyn og hvordan vi gjennom våre kommunikasjonsferdigheter påvirker relasjonen til brukere (Levin & Ellingsen, 2019, s. 123). Videre skriver de at hvordan vi forholder oss til andre mennesker, vil ha betydning for hvordan relasjonen blir. Som drøftingen i denne oppgaven viser, så spiller den personlige kompetansen en vesentlig rolle når det gjelder hvordan vi forholder oss til andre mennesker, og nettopp derfor er sosialarbeiderens evne til refleksjon og bevissthet sentral for relasjonsbyggingen.

I likhet med Levin og Ellingsen, vektlegger også Skau denne evnen til bevisstgjøring og refleksjon omkring sosialarbeiderens personlige kompetanse. Hun skriver at ved å kjenne og forstå oss selv og våre egne reaksjoner, vil vi ha et godt utgangspunkt for å forstå andre

(Skau, 2018, s. 51). Det å ha et reflektert forhold til seg selv og sin rolle som profesjonsutøver kan bidra til at vi i større grad evner å sette oss inn i- og forstå situasjonen til barnet, og kan dermed også påvirke hvordan relasjonen mellom barnet og profesjonsutøveren blir. Delås skriver at personer som har et reflektert forhold til egen væremåte opptrer mer nyansert og fleksibelt i forhold til andre (Delås, 2011, s. 85). Bevissthet og refleksjon til seg selv og egen væremåte vil altså tjene både en selv og de relasjonene man inngår i som profesjonsutøver.

Skau skriver at mangel på bevissthet om egen opptreden og hvordan den virker på andre, er alltid en dårlig unnskyldning, og særlig i yrker hvor nettopp det å være oppmerksom på hva man gjør, og hvordan dette virker inn på andre, er en viktig del av profesjonaliteten (Skau, 2018, s. 35). Vi kan i aller høyeste grad si at sosialt arbeid er et yrkesfelt hvor bevissthet omkring egen profesjonsutøvelse er viktig, med utgangspunkt i hvor sentralt relasjonen står for hjelpeprosessen.

4.2.1 Å se barnet som et subjekt

I relasjonen mellom sosialarbeideren og barnet står barnet naturlig i en avmaktsposisjon. I FOs yrkesetiske grunnlagsdokument legges det vekt på at profesjonsutøveren må være oppmerksom på hvordan de som profesjonell part påvirker styrkeforholdet i relasjonen (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 8). Husby, Slettebø og Juul skriver at det er behov for profesjonelle som unngår å være for dominante og utvise for mye makt i møte med barna (Husby, Slettebø, & Juul, 2018, s. 15). På bakgrunn av dette er det viktig at sosialarbeideren er bevisst sin maktposisjon overfor barnet, og hvilken betydning det kan ha for relasjonen. At sosialarbeideren evner å se barnet som et subjekt, kan bidra til mer likeverdighet i relasjonen og dermed dempe maktforskjellene.

Når man som sosialarbeider evner å reflektere og ha et bevisst forhold til sin personlige kompetanse, kan det tenkes at man er i bedre stand til å se barnet som et subjekt og en kompetent aktør i eget liv. Grunnlagsdokumentet til FO formidler tydelig at profesjonsutøveren anses som et handlende subjekt, som har som sitt samfunnsoppdrag å møte alle individer på en respektfull og likeverdig måte (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 4). Det vil være hensiktsmessig for relasjonsbyggingen å kunne anse både seg selv og barnet som subjekter. Gamst skriver at i en subjekt-subjekt-relasjon ligger det en annerkjennelse av barnets rett til å bli tatt på alvor og eie sine subjektive opplevelser (Gamst, 2017, s. 63). Sosialarbeiderens evne til å anse barnet som et subjekt kan knyttes opp mot den personlige

kompetansen, fordi det krever at man er i stand til å reflektere og ha et bevisst forhold til sine verdier og holdninger. Det krever at sosialarbeideren møter alle barn på en respektfull og verdi måte, tross ulikhetene som ligger i bunn.

Røkenes og Hanssen skriver at mange fagfolk liker å framheve sin forståelse av den andre som et subjekt, men behandler likevel den andre ofte som et objekt (Røkenes & Hanssen, 2015, s. 51). Videre skriver de at dette gjerne skjer fordi de har en klippefast tro på sine egne teorier, begreper og yrkeserfaringer. Husby, Slettebø og Juul skriver at grunnen til at barn ofte ikke får medvirke skyldes at den profesjonelle ser på barnet som for sårbart til å kunne delta (Husby, Slettebø, & Juul, 2018, s. 3). I tillegg kan det tenkes at standardiserte metoder om hvordan man skal møte barn kan bidra til å objektivisere barnet, ved at det er forhåndsbestemt hva som skal/bør gjøres. Dette tilsier at det er viktig at sosialarbeideren er ydmyk og evner å se sin kompetanse utenfra, slik at man kan lære om seg selv og utvikle sin kompetanse. Husby, Slettebø og Juul skriver at dersom man inngår i gode relasjoner til barn, kan det medføre at de deltar i større grad (Husby, Slettebø, & Juul, 2018, s. 14). Å inngå i gode relasjoner kan altså være av betydning for å ivareta barnets perspektiv, og sørge for at barnets interesser blir ivaretatt. Med utgangspunkt i dette kan det tenkes at relasjonen kan fungere som et verktøy for å kunne ivareta barna på best mulig måte, og sørge for at de får riktig hjelp basert på egne ønsker og behov.

Til tross for at man som sosialarbeider er bevisst seg selv og sin væremåte, understreker Husby, Slettebø og Juul at det likevel vil foreligge en form for asymmetri i relasjonen (Husby, Slettebø, & Juul, 2018, s. 15). Jeg tenker at det likevel bør være et mål å dempe maktforskjellen og asymmetrien i relasjonen, og på denne måten sørge for mer likeverdighet mellom sosialarbeideren og barnet. I artikkelen «Hjelp i asymmetriske relasjoner – Profesjonell relasjonsbygging og opplæring» skriver Berg at likeverdighet som begrep og fenomen vil i prinsippet forutsette at det foreligger en forskjell, om ikke ville det vært mer naturlig å anvende begrepet likhet (Berg, 2008, s. 48). Her er det altså snakk om personer som er forskjellige, men av samme verdi (Berg, 2008, s. 48). Som vi har vært inne på vil forholdet mellom sosialarbeider og barnet vært preget av asymmetri, men det er likevel viktig for relasjonen at begge partene anerkjennes som individer av samme verdi. Damsgaard skriver at selv om brukere og sosialarbeidere er likeverdige i den forstand at de som mennesker er like mye verdt, er det sosialarbeideren som har ansvar for å være profesjonell i slike relasjoner

(Damsgaard, 2021, s. 111). Det er viktig at sosialarbeideren i enhver situasjon er bevisst sitt profesjonelle ansvar i det hele.

4.3 Har utdanningsinstitusjonene ansvar når det gjelder læring og bevisstgjøring av personlig kompetanse?

Ifølge Skau kan personlig kompetanse læres og utvikles, og selv om det ikke alltid er enkelt, er det alltid mulig for oss som både privatpersoner og yrkesutøvere å endre noe ved oss selv (Skau, 2016, s. 142). Skau skriver at uten at vi tilfører vår egen utviklingsprosess bevissthet og energi, vil den falle sammen, og også vår personlige kompetanse vil stagnere, sløves og visne (Skau, 2018, s. 57). Vi kan bare holde den levende og videreutvikle den gjennom en aktiv, utforskende og reflekterende innsats overfor oss selv, våre erfaringer og vårt verdigrunnlag (Skau, 2018, s. 57). Dette understreker viktigheten av et genuint engasjement fra sosialarbeider når det gjelder utvikling og læring. Den personlige kompetansen kommer ikke nødvendigvis av seg selv, det forutsetter at sosialarbeideren har et ønske om utvikling. Ifølge Røkenes og Hanssen innebærer kompetanseutvikling at du integrerer kunnskapen i deg selv, slik at du kan være profesjonell på din egen personlige måte, og at du verdsetter ditt eget bidrag til læreprosessen (Røkenes & Hanssen, 2015, s. 71).

Tidligere i dette kapitlet var vi inne på Delås (2011) sin artikkel som omhandler bevisstgjøring av personlig kompetanse. Kjernen i Delås sin artikkel er at hun mener det er behov for at bevisstgjøring av personlig kompetanse prioriteres i de sosialfaglige utdanningene. Delås skriver at hun har arbeidet med å gi studenter kunnskap og erfaringer om hvordan man kan snakke med barn i vanskelige livssituasjoner, og at hennes erfaring er at dette er et krevende tema (Delås, 2011, s. 82). I likhet med Skau, skriver hun at ofte blir de teoretiske og metodiske delene vektlagt i langt større grad enn arbeidet med personlige holdninger, verdier og væremåter (Delås, 2011, s. 82). Delås mener at arbeidet med studentenes personlige kompetanse er undervurdert i de sosialfaglige utdanningene, og at det bør prioriteres (Delås, 2011, s. 86). Hun skriver at lærere ved de sosialfaglige utdanningene kan bli bedre til å forberede studentene på det som møter de når de er ferdigutdannet, og at de må gi studentene mulighet til å søke i dybden etter en faglig plattform som kan hjelpe dem i komplekse situasjoner.

I artikkelen «Utvikling av relasjons- og kommunikasjonskompetanse» viser Bergheim og Ylvisaker til en undersøkelse av studenters og læreres erfaringer med undervisning i ferdighetstrening ved sosionomutdanningen, Høgskolen i Oslo og Akershus. Funn fra denne studien viser at studenter som i sin profesjon skal utøve sosialt arbeid med sosialt utsatte mennesker, har god nytte av å inngå i relasjonelle lærings situasjoner med lærere som over tid kan bidra til å trygge studentene slik at en utviklingsprosess er mulig (Bergheim & Ylvisaker, 2016, s. 38). Bergheim og Ylvisaker skriver videre at den akademiske læringsarenaen kan ruste studenter til å forholde seg til mennesker som befinner seg i komplekse livssituasjoner. For at studentene skal lære seg å være i relasjon med mennesker i vanskelige situasjoner, møter lærerne studentene når de er i vanskelige situasjoner (Bergheim & Ylvisaker, 2016, s. 38). Det kan være at studentene er nervøse og redde for arbeidet i grupper, eller det kan være at studentene har andre vanskeligheter som de velger å dele med læreren. Denne studien viser at denne formen for undervisning er viktig for å ruste studentene til det som møter dem i praksis, og at utdanningen er en god arena for læring, utvikling og bevisstgjøring.

Delås skriver at målsettingen for de sosialfaglige utdanningene må være å utvikle en høy kompetanse og en sterk faglig integritet hos studentene, og at i dette arbeidet er den personlige kompetanse viktig og nødvendig for å kunne møte barn i vanskelige livssituasjoner (Delås, 2011, s. 85). Det kan tenkes at den manglende bevisstgjøringen omkring personlig kompetanse i utdanningen som Delås beskriver, skyldes mangel på ressurser. Dette trekker Bergheim og Ylvisaker frem som et element i deres artikkel, og skriver at for å bidra til utvikling er man avhengig av ressurser til undervisning. Drøftingen i denne oppgaven viser at bevisstgjøring av personlig kompetanse kan være et avgjørende element for å skape gode relasjoner til barn i vanskelige livssituasjoner, og det er derfor naturlig å tenke at det burde prioriteres i utdanningen av sosionomstudenter. Etter min mening har Delås et poeng, og jeg mener det er viktig å vektlegge bevissthet omkring personlig kompetanse i utdanningen, slik at vi skal være godt rustet til å stå i de komplekse situasjonene som vil møte oss i praksis. Samtidig tror jeg at praksis i seg selv er en viktig arena når det gjelder læring og utvikling av personlig kompetanse. Jeg tror at sosialarbeideren kan lære mye om seg selv og utvikles i møte med sine brukere, derav også barn i vanskelige livssituasjoner.

Skau skriver at krav om personlig egnethet dukker jevnlig opp i utlysningstekster for ledige jobber (Skau, 2018, s. 54). Det kan være vanskelig å definere hva personlig egnethet innebærer, men det er naturlig at ens personlige kompetanse spiller en vesentlig rolle når det

gjelder spørsmålet om man er personlig «egnet» eller «uegnet» for en jobb. I artikkelen «Det er noe med den personlige egnetheten» skriver Natland og Johannessen at personlig egnethet for yrkesutøvelse, verdier og holdninger blir i større grad vektlagt og vurdert innen relasjonsbaserte yrker (Natland & Johannessen, 2020, s. 89). I artikkelen trekkes personlig egnethet frem som noe relasjonelt, og funnene viser blant annet at relasjonskompetanse er en sentral del av den personlige egnetheten (Natland & Johannessen, 2020, s. 89). Med utgangspunkt i dette, kan vi knytte begrepet personlig egnethet opp mot den personlige kompetansen som yrkesutøveren innehar. I tillegg viser funnene at evne til kritisk refleksjon er viktig for å være personlig egnet, og dette mener jeg understreker viktigheten av bevissthet omkring egen personlig kompetanse.

5.0 Avslutning

Personlig kompetanse er en viktig del av den samlede profesjonelle kompetansen som enhver sosialarbeider innehar. Ved bruk av relevant litteratur har jeg i denne oppgaven tatt sikte på å drøfte hvorfor bevisstgjøring av personlig kompetanse er viktig for å kunne skape gode relasjoner til barn i vanskelige livssituasjoner. Gjennom drøftingen har jeg fått en utvidet forståelse av hva personlig kompetanse innebærer, og at sosialarbeiderens personlige kompetanse kan ha stor betydning for hvorvidt man evner å inngå i gode relasjoner med barn i vanskelige livssituasjoner. Å inngå i gode relasjoner til barn som befinner seg i vanskelige livssituasjoner kan være krevende for sosialarbeideren. Drøftingen viser at det krever at sosialarbeideren har et bevisst forhold til sin personlige kompetanse, og at man evner å reflektere over hva man selv bringer inn i relasjonen. Dersom man som sosialarbeideren har et bevisst forhold til sin personlige kompetanse, kan det bidra til at man i større grad lykkes med å inngå i gode relasjoner til de sårbare barna, noe som igjen kan føre til at barna i større grad medvirker i sin sak og får den hjelpen de har behov for. Å utvikle sin personlige kompetanse anses som en viktig del av profesjonsutøverens utviklingsprosess, og utdanningsinstitusjonene kan være en god arena for læring, utvikling og bevisstgjøring av denne kompetansen.

5.1 Avsluttende refleksjoner

Gjennom drøftingen i denne oppgaven har jeg fått en forståelse av at bevissthet omkring personlig kompetanse er viktig, og at denne kompetansen kan læres og utvikles dersom man er villig til å reflektere og utvikle seg som profesjonsutøver. Jeg er enig i det Skau skriver om at hensikten med bevisst arbeid med å utvikle vår personlige kompetanse er ikke at alle skal bli mer like, men at kvaliteten på det vi alle står for – i vår forskjellighet – skal bli bedre (Skau, 2018, s. 79). Skau skriver at yrkestittel er én ting, selvforståelse er en annen, og det er den siste som bestemmer kvaliteten på våre relasjoner (Skau, 2018, s. 33). Jeg synes dette sammenfatter drøftingen i denne oppgaven på en god måte. Målet må være at man skal utvikle seg som profesjonsutøvere slik at man på best mulig kan ivareta brukerne, til tross for de ulikhetene som foreligger. Jeg tenker at det er viktig å omfavne denne ulikheten, og at vi respekterer og verdsetter forskjellene mellom oss.

Avslutningsvis ønsker jeg å understreke noe jeg har fått en økt forståelse for i arbeidet med denne oppgaven. Det handler om at til tross for at man som sosialarbeider jobber aktivt med å utvikle sin personlige kompetanse for å kunne vise empati og medfølelse ovenfor de barna de

møter, vil det ikke være mulig å vite nøyaktig hva barnet tenker og føler. Som jeg har vært inne på flere ganger i denne oppgaven, er vi alle ulike individer med et ulikt sett av verdier, holdninger og erfaringer. Til tross for at man er villig til å utvikle seg for å møte sårbare barn på best mulig måte, noe enhver sosialarbeider bør være, vil det aldri være mulig å få en fullstendig forståelse av barnet og situasjonen det befinner seg i, ei heller en fullstendig forståelse av barnets oppfatning av relasjonen. Til tross for dette, viser denne oppgaven at bevisstgjøring og refleksjon omkring personlig kompetanse kan bidra til at sosialarbeideren og barnet kan inngå i gode og meningsfulle relasjoner, og at sosialarbeideren på denne måten kan øke forståelsen av barnet og situasjonen det befinner seg i.

6.0 Litteraturliste

- Berg, K. (2008). Hjelp i asymmetriske relasjoner – Profesjonell relasjonsbygging og opplæring. *Nordic Studies in Education*, 28(1), ss. 39-51. Hentet fra Idunn.no: <https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1891-5949-2008-01-04>
- Bergheim, B., & Ylvisaker, S. (2016). Utvikling av relasjonsog kommunikasjonskompetanse i undervisning av sosionomstudenter. *Fontene Forskning*, 1(9), ss. 29-40.
- Dalland, O. (2018). *Metode og oppgaveskriving*, 6. utgave. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Damsgaard, H. L. (2021). *Den profesjonelle sosialarbeider*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Delås, G. M. (2011). Bevisstgjøring av personlig kompetanse: Hvorfor bevisstgjøring av personlig kompetanse bør prioriteres i de sosialfaglige utdanningene. *Uniped*, 34 (4), ss. 82-88. Hentet fra idunn.no: <https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1893-8981-2011-04-07>
- Eide&Eide. (2011). *Kommunikasjon i relasjoner - samhandling, konfliktløsning og etikk* (2.utg). Oslo: Gyldendal.
- Eide, S. B., & Oltedal, S. (2019). Verdiens betydning for vår forståelse og vår handling. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg, & L. C. Kleppe, *Sosialt arbeid - en grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fellesorganisasjonen. (2019). *Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere*. Hentet fra fo.no: <https://www.fo.no/getfile.php/1311735-1585635696/Dokumenter/Din%20profesjon/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>
- Gamst, K. M. (2017). *Profesjonelle barnesamtaler - å ta barn på alvor* (2.utg). Oslo: Universitetsforlaget.
- Husby, I. S., Slettebø, T., & Juul, R. (2018). Partnerships with children in child welfare: The importance of trust and pedagogical support. *Child & Family Social Work* 23(3), ss. 443-450. Hentet fra ntnuopen.ntnu.no: <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/2586990>
- Kleppe, L. C. (2019). Sosialfaglig kompetanse. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg, & L. C. Kleppe, *Sosialt arbeid - en grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Levin, I., & Ellingsen, I. T. (2019). Relasjoner i sosialt arbeid. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg, & L. C. Kleppe, *Sosialt arbeid - en grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Natland, S., & Johannessen, A. (2020). Det er noe med den personlige egnetheten: Arbeidsgiveres vurderinger av uformelle kompetanser og deres betydning for ansettelse innen helse-og sosialfeltet. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 23(2), ss. 86-99.
- Røkenes, O. H., & Hanssen, P.-H. (2015). *Bære eller bryte (3.utg)*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Skau, G. M. (2016). *Mellom makt og hjelp (4.utg)*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Skau, G. M. (2018). *Gode fagfolk vokser: Personlig kompetanse i arbeid med mennesker (5.utg)*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Thrana, H. M. (2014). Kjærlighet - en anerkjennelsesrelasjon i arbeid med utsatt ungdom. *Fontene Forskning*, 1(7), ss. 4-17. Hentet fra Fonteneforskning.no:
<https://fonteneforskning.no/pdf-15.26319.0.3.282ba5092c>
- Øvreide, H. (2009). *Samtaler med barn - Metodiske samtaler med barn i vanskelige livssituasjoner (3.utg)*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

